

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Коломієць Ю. М.

Стаття присвячена вивченню особливостей взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України під час воєнного стану, зокрема у контексті виконання завдань на деокупованих територіях. Актуальність даної теми зумовлена необхідністю забезпечення правопорядку та безпеки в умовах збройного конфлікту, а також викликами, які постають перед правоохоронними органами у процесі відновлення соціальної стабільності, зокрема, на звільнених територіях.

У статті розглядаються основні аспекти співпраці між Національною поліцією та Національною гвардією, включаючи організаційні, функціональні та правові аспекти. Особливу увагу приділено аналізу оперативних дій, проведених спільно в умовах, що змінилися, та специфіці роботи на деокупованих територіях, де постає необхідність адаптації до нових реалій, а також забезпечення охорони прав і свобод громадян. Досліджено методи і засоби, що використовуються правоохоронними органами для виконання завдань у складних умовах воєнного стану, з акцентом на інноваційні підходи, які забезпечують ефективність їхньої взаємодії.

Визначено коло спільних завдань, які стоять перед підрозділами Національної поліції та Національної гвардії на звільнених територіях та потребують конструктивної взаємодії: забезпечення публічного порядку; розмінування територій; захист прав громадян; охорона стратегічних об'єктів.

У статті також проаналізовані проблеми та перспективи співпраці Національної поліції та Національної гвардії. Визначено проблеми, які потребують термінового вирішення, та запропоновано рекомендації щодо вдосконалення механізмів взаємодії між Національною поліцією та Національною гвардією на деокупованих територіях. Кінцевою метою статті є підвищення рівня усвідомлення важливості злагодженої роботи правоохоронних органів загалом для відновлення миру і порядку на деокупованих територіях, що є невід'ємною складовою національної безпеки України.

Ключові слова: Національна поліція, Національна гвардія, деокуповані території, воєнний стан, взаємодія, публічний порядок, службово-бойові завдання.

Kolomiets Yu. M. Interaction of the National Police and the National Guard of Ukraine during martial law: peculiarities of performing tasks in the de-occupied territories

The article examines the peculiarities of interaction between the National Police and the National Guard of Ukraine during martial law, in particular in the context of performing tasks in the de-occupied territories. The relevance of this topic is stipulated by the need to ensure law and order and security in the context of armed conflict, as well as the challenges faced by law enforcement agencies in the process of restoring social stability, in particular, in the liberated territories.

The article examines the main aspects of cooperation between the National Police and the National Guard, including organizational, functional and legal aspects. Particular attention is paid to the analysis of operational actions carried out jointly in the changed conditions and the specifics of work in the de-occupied territories, where there is a need to adapt to new realities and ensure the protection of citizens' rights and freedoms. The article examines the methods and means used by law enforcement agencies to perform tasks under difficult martial law conditions, with an emphasis on innovative approaches that ensure the effectiveness of their interaction.

The article identifies the range of common tasks facing the units of the National Police and the National Guard in the liberated territories that require constructive cooperation: ensuring public order; demining of territories; protection of citizens' rights; and protection of strategic facilities.

The article also analyzes the problems and prospects of cooperation between the National Police and the National Guard. The author identifies the problems that need to be urgently addressed and offers recommendations for improving the mechanisms of interaction between the National Police and the National Guard in the de-occupied territories. The ultimate goal of the article is to raise awareness of the importance of coordinated work of law enforcement agencies in general for the restoration of peace and order in the de-occupied territories, which is an integral part of Ukraine's national security.

Key words: National Police, National Guard, de-occupied territories, martial law, interaction, public order, service-combat tasks.

Постановка проблеми. В умовах збройного конфлікту та введення воєнного стану в Україні взаємодія правоохоронних органів є особливо важливою для забезпечення публічної безпеки, правопорядку та, серед іншого, відновлення стабільності на деокупованих територіях. Національна поліція (далі - НПУ) та Національна гвардія України (далі - НГУ) виконують різні, але взаємопов'язані функції, що вимагає тісної співпраці та координації дій між цими силовими структурами. Ми погоджуємося з думкою А.В. Жбанчика, який вважає, що ефективність виконання покладених на дані силові структури завдань залежить, у тому числі, від відпрацьованого та злагодженого механізму організації їх взаємодії [1, с. 131]. Водночас взаємодія Національної поліції та Національної гвардії є необхідною для ефективного виконання службово-бойових завдань у період воєнного стану. Спільні патрулі, проведення обшуків та затримань, а також забезпечення правопорядку під час масових заходів допомагають створити умови для безпеки населення. Після деокупації українських територій, де велися бойові дії, правоохоронні органи виконують завдання з відновлення правопорядку, запобігання злочинності та забезпечення дотримання законності. У складних умовах, які виникають на деокупованих територіях, взаємодія цих державних інституцій також необхідна для організації гуманітарних коридорів та доставки різного роду допомоги місцевому населенню.

Стан дослідження проблеми. Першочергово слід відзначити, що враховуючи те, що з подібними викликами Українська незалежна держава стикається не вперше в історії країни, відповідно дана проблематика стала предметом дослідження вітчизняних учених, особливо після повномасштабного вторгнення російської федерації. Дійсно протягом двох останніх років у сучасній науці з'явилися дослідження українських науковців, які присвячені діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану, у тому числі, й на деокупованих територіях. Окремі проблеми у контексті вищезазначеної тематики розглядалися у наукових працях таких вітчизняних учених, як В.В. Аброськін, С.В. Албул, О.І. Безпалова, Є.С. Гіденко, О.В. Джафарова, А.В. Жбанчик, Д.В. Колодій, Д.А. Морквін, О.Т. Ніколаєв, С.О. Островський, Є.В. Поляков, А.О. Шелехов, Т.Г. Щурат та інших дослідників. Однак вивчення особливостей взаємодії Національної поліції України та Національної гвардії України під час дії правового режиму воєнного стану при виконанні

завдань на деокупованих територія на практиці залишається актуальним з огляду на невелику кількість досліджень, присвячених цій проблематиці. Це обумовлює необхідність подальших ґрунтовних досліджень у зазначеному напрямку.

Мета і завдання дослідження. *Метою даної наукової статті є обґрунтування необхідності дослідження взаємодії Національної поліції України та Національної гвардії України під час дії правового режиму воєнного стану при виконанні службово-бойових завдань на деокупованих територіях, розробці конкретних практичних рекомендацій, науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування.*

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачається вирішити такі завдання: 1) обґрунтування необхідності дослідження загальнотеоретичних засад службово-бойової діяльності Національної поліції України та Національної гвардії на деокупованих територіях в умовах воєнного стану; 2) обґрунтування необхідності дослідження організаційно-тактичних засад взаємодії Національної поліції з Національною гвардією України під час виконання службово-бойових завдань на деокупованих територіях; 3) обґрунтування необхідності дослідження основних пріоритетних напрямків удосконалення взаємодії Національної поліції з Національною гвардією України в умовах воєнного стану під час виконання ними завдань на деокупованих територіях.

Виклад основного матеріалу. Діяльність НПУ та НГУ в Україні під час дії правового режиму воєнного стану суттєво відрізняється від роботи в мирний час. Це зумовлено специфічними завданнями, які держава ставить перед правоохоронними органами для протидії внутрішнім загрозам, що виникають в умовах військового конфлікту. Згідно із проведеними науковими дослідженнями, завдання та функції Національної поліції можуть коригуватися відповідно до актуальних вимог та загроз, які ставлять під загрозу законність та правопорядок у країні [2, с. 37]. Це ж саме положення стосується і військовослужбовців НГУ. Однією з основних проблем, з якою стикаються поліцейські та військовослужбовці НГУ в умовах воєнного стану, є підвищений ризик для їх життя та здоров'я, а також емоційний стрес, яким супроводжується виконання службових обов'язків. Це вимагає чіткого визначення алгоритмів дій поліцейських та військовослужбовців НГУ особливо при несенні служби на деокупованих територіях. Від результативності їх взаємодії

значною мірою залежить стан внутрішньої безпеки держави загалом.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність Національної поліції під час воєнного стану, є Закони України «Про Національну поліцію» [3] та «Про правовий режим воєнного стану» [4]. Відповідно до останнього нормативно-правового акту Національна поліція під час воєнного стану виконує функції, спрямовані на забезпечення законності та правопорядку, а також підтримку військової адміністрації, суду, прокуратури та інших органів, звітує про стан правопорядку та результати своєї діяльності на відповідній території.

Разом з тим в системі нормативно-правових актів у сфері діяльності НГУ є Закон України «Про Національну гвардію України» [5], який регулює організаційно-правові засади діяльності зазначеної силової структури, правовий статус працівників, її загальну структуру, функції та повноваження.

У контексті російсько-української війни, яка триває з 2014 року, взаємодія Національної поліції України та Національної гвардії України стала ключовим фактором забезпечення безпеки та стабільності на деокупованих територіях. Особливого значення ця співпраця набуває під час виконання завдань на звільнених територіях, де відновлення правопорядку, захист громадян і відбудова інфраструктури є пріоритетними завданнями для всієї держави у цілому. Звільнення раніше окупованих територій потребує значних зусиль з боку держави, які направлені на відновлення всіх сфер життєдіяльності населення. Однією з таких сфер є поновлення безпекового простору правоохоронними органами, що пов'язано з запобіганням кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях [6, с. 32].

На деокупованих територіях перед підрозділами Національної поліції та Національної гвардії стоїть чимало спільних завдань, досягти які можливо шляхом конструктивної взаємодії. Серед таких завдань можна виділити наступні:

1) забезпечення публічного порядку: патрулювання вулиць, охорона громадських місць та попередження масових заворушень. У складних умовах після деокупації населених пунктів створюються змішані патрулі, що включають поліцейських та військовослужбовців НГУ. Це дозволяє посилити контроль за дотриманням правопорядку на вулицях, забезпечити швидке реагування на правопорушення чи надзвичайні ситуації, проводити додаткові перевірки документів та підозрілих осіб.

До особливостей патрулювання в умовах воєнного стану можна віднести: контроль за виконанням комендантської години; виявлення мародерів або колаборантів, запобігання несанкціонованому переміщенню військових матеріалів чи зброї. Ефективне спільне патрулювання НПУ та НГУ дозволяє не лише швидко виявляти правопорушення, але й превентивно запобігати їх скоєнню, підтримуючи публічний порядок у суспільстві.

Громадські місця, такі як адміністративні будівлі, ринки, навчальні заклади та пункти гуманітарної допомоги, є осередками скупчення людей та також потребують охорони зі сторони НПУ та НГУ, а саме встановлення постів охорони біля стратегічно важливих об'єктів, використання мобільних підрозділів для патрулювання навколо місць масового скупчення людей. Також поліцейські у взаємодії з військовослужбовцями НГУ проводять інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення про важливість дотримання правил безпеки, обмеження доступу до певних зон та об'єктів тощо.

2) Розмінування територій: спільна робота з інженерними підрозділами для очищення територій від вибухонебезпечних предметів. Воєнні дії на окупованих територіях залишають після себе значну кількість вибухонебезпечних предметів, зокрема, протипіхотні та протитанкові міни, встановлені на стратегічних об'єктах, дорогах і в житлових районах; нерозірвані боєприпаси: снаряди, гранати, ракети; імпровізовані вибухові пристрої, створені для диверсій та терактів, які можуть бути приховані в побутових предметах. Розмінування спрямоване на запобігання втрат серед мирного населення, забезпечення безпеки працівників енергетичної та іншої інфраструктури та відновлення доступу до звільнених територій.

На першому етапі НПУ та НГУ, спільно з інженерними підрозділами, проводять оцінку ризиків у визначених районах на звільнених територіях. Національна поліція здійснює опитування місцевих жителів для збору інформації про ймовірні місця замінування, веде облік та документує знайдені вибухонебезпечні предмети. У свою чергу, Національна гвардія організовує та здійснює захист території, щоб не допустити проникнення сторонніх осіб, використовує сучасні технічні засоби для дистанційної розвідки.

3) Захист прав громадян, у тому числі документування порушень прав людини та воєнних злочинів. Захист прав громадян на деокупованих територіях є одним із ключових завдань як Національної поліції так і Національної гвардії України.

В умовах воєнного стану це завдання набуває особливого значення через значну кількість порушень прав людини, скоєних під час окупації, а також необхідність створення умов для стабільного відновлення суспільства. Документування є важливим етапом для фіксації воєнних злочинів, забезпечення правосуддя та відновлення справедливості. Так Національна поліція України на звільнених територіях здійснює: виїзд на місця подій для фіксації фактів скоєних, серед іншого, воєнних злочинів; опитування свідків і потерпілих; організацію оперативно-розшукових операцій щодо зниклих осіб. Крім того поліцейські мають право збирати біометричні дані, такі як відбитки пальців, для ідентифікації осіб. Ці дані використовуються для перевірки особи під час розслідування злочинів, запобігання ухиленню від відповідальності або розшуку. Біометричні дані мають високий рівень точності в ідентифікації і дозволяють ефективніше розслідувати злочини та запобігати повторним правопорушенням. Проведення зазначених заходів потребує взаємодії НПУ із підрозділами НГУ, а також з іншими державними органами та службами. Отже, захист прав громадян на деокупованих територіях - це комплексний процес, який вимагає скоординованої роботи між НПУ, НГУ та іншими державними органами, міжнародними партнерами та громадськістю.

4) Охорона стратегічних об'єктів, тобто забезпечення безпеки на важливих об'єктах інфраструктури, зокрема електростанціях, мостах, лікарнях тощо. Ці заходи, які уповноважені здійснювати НПУ та НГУ, спрямовані на захист критичної інфраструктури, яка забезпечує життєдіяльність країни, а також на охорону публічного порядку та недопущення диверсій. Так при виконанні цього завдання НПУ виконує наступні функції. По-перше, це моніторинг безпеки шляхом проведення постійного патрулювання поблизу стратегічних об'єктів, а також використання технічних засобів (камер відеоспостереження, дронів) для контролю території, на якій знаходиться об'єкт критичної інфраструктури. По-друге, здійснення превентивної діяльності з метою запобігання скоєння правопорушень поблизу або на території, де знаходяться об'єкти інфраструктури. По-третє, це проведення постійної інформаційної роботи з населенням щодо правил поведінки поблизу стратегічних об'єктів за підтримки голів місцевих громад.

У свою чергу, під час виконання завдання щодо охорони стратегічних об'єктів та забезпечення безпеки на важливих об'єктах інфраструктури

Національна гвардія України здійснює розгортання блокпостів та пунктів спостереження біля стратегічних об'єктів із використанням спеціальних засобів для посилення безпеки, таких як бронетехніка, системи виявлення загроз. Нагадаємо, що блокпост - це загороджувальний укріплений контрольно-пропускний пункт з озброєною охороною [7, с. 7].

Поряд із цим військовослужбовці НГУ виявляють та знешкоджують міни та вибухонебезпечні пристрої на звільнених територіях. Охорона стратегічних об'єктів є важливою складовою забезпечення національної безпеки та життєдіяльності країни у цілому. Завдяки взаємодії НПУ, НГУ та інших органів влади вдається оперативно реагувати на потенційні загрози для зазначених об'єктів.

У попередніх дослідженнях нами неодноразово було проаналізовані організаційно-тактичні засади форм взаємодії НПУ та НГУ [8]. Уданій науковій статті вважаємо за необхідне зупинитися на формах взаємодії НПУ та НГУ, саме на звільнених територіях. У першу чергу, це координація зусиль через штаби НПУ та НГУ. На рівні регіональних координаційних штабів забезпечується узгодження дій між Національною поліцією та Національною гвардією України; визначаються оперативні завдання, які стоять перед підрозділами НПУ та НГУ; розподіляються ресурси, сили та засоби та здійснюється контроль за виконанням поставлених завдань.

Звертає на себе увагу також вищезазначена нами форма взаємодії НПУ та НГУ при виконанні завдань на деокупованих територіях як спільне патрулювання. Після звільнення від окупантів населених пунктів НПУ та НГУ створюють змішані патрулі, які забезпечують безпеку на вулицях, запобігають здійсненню мародерства, контролюють пересування підозрілих осіб.

Не можна оминути у нашому дослідженні такої форми взаємодії НПУ та НГУ як здійснення анти-терористичних заходів, оскільки на звільнених територіях зберігається ризик диверсійних дій зі сторони ворога. Відповідно підрозділи НГУ здійснюють зачистку звільнених територій, тоді як НПУ фіксують факти скоєння правопорушень та розслідують злочини, у тому числі й ті, що були скоєні російськими військовими.

Форма взаємодії НПУ та НГУ також простежується під час здійснення гуманітарної евакуації цивільного населення та надання гуманітарної допомоги. Національна гвардія України відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки гуманітарних вантажів, які доставляють життєво необхідні

ресурси на деокуповані території. Так, НГУ супроводжує колони вантажівок із гуманітарною допомогою на небезпечних маршрутах, а також охороняє склади та логістичні центри, де розподіляється гуманітарна допомога. До вказаного слід додати, що перед відправленням гуманітарної допомоги НГУ проводить перевірку маршрутів на наявність мін, вибухонебезпечних предметів чи диверсійних груп. Водночас військовослужбовці НГУ здійснюють захист конвоїв із цивільними особами, що евакуюються із зон бойових дій.

У свою чергу, Національна поліція України забезпечує реєстрацію евакуйованих осіб, допомагає відновити документи та розслідує кримінальні правопорушення, пов'язані з воєнними діями. У цьому випадку функціями НПУ є: створення реєстрів евакуйованих осіб; збір даних про осіб, які виїхали із зон бойових дій; надання допомоги громадянам у визначенні місць тимчасового розміщення; інформування про доступні соціальні послуги тощо.

Водночас у межах даної наукової роботи хотілося акцентувати увагу на проблемах та перспективах взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України під час виконання завдань, зокрема, на деокупованих територіях. Відповідно коло проблем взаємодії між вказаними державними інституціями складають: недостатнє технічне забезпечення (не вистачає спеціалізованої техніки, особливо на звільнених територіях); не належним чином налагоджена комунікація (через відмінну структуру та підпорядкування не завжди вдається швидко узгодити дії НПУ та НГУ); психологічний стан особового складу НПУ та НГУ (ускладнені умови роботи на звільнених територіях впливають на ефективність виконання завдань).

Стосовно перспектив розвитку взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України під час виконання завдань на деокупованих територіях слід відзначити наступне. По-перше, позитивно вплинути на співпрацю між НПУ та НГУ може інтеграція інформаційних систем, тобто створення єдиної платформи для обміну інформацією між цими силовими структурами, що дозволить оперативніше реагувати на зовнішні та внутрішні загрози на звільнених територіях. По-друге, проведення спільних навчань поліцейських з військовослужбовцями НГУ сприятиме підвищенню рівня регулярної підготовки особового складу та взаєморозумінню та злагодженості дій. По-третє, покращення матеріально-технічної бази, а саме оновлення техніки та засобів

індивідуального захисту дозволить ефективніше виконувати завдання.

Висновки. На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що взаємодія Національної поліції та Національної гвардії України під час воєнного стану є критично важливою для забезпечення правопорядку та безпеки на деокупованих територіях. В умовах воєнних дій, відновлення контролю над територією та стабілізація ситуації потребують чіткої координації дій між цими державними органами, які мають різні, але взаємодоповнюючі завдання.

По-перше, ефективна взаємодія НПУ та НГУ дозволяє оперативно реагувати на виклики, пов'язані з відновленням правопорядку, розслідуванням кримінальних та адміністративних правопорушень, а також захистом цивільного населення. Спільні патрулювання та проведення заходів з безпеки забезпечують не лише захист від можливих загроз, але й підвищують рівень довіри населення до правоохоронних органів. По-друге, важливим аспектом співпраці НПУ та НГУ є обмін інформацією. Безумовно швидкий і точний обмін даними між Національною поліцією та Національною гвардією сприяє оперативному вирішенню питань, пов'язаних із боротьбою з правопорушеннями, які можуть виникати в умовах постконфліктного середовища. Інформаційна підтримка та аналітичні звіти допомагають виявляти злочинні елементи, які намагаються використати нестабільність для власних цілей. По-третє, реалізація соціальних програм і психологічна підтримка населення на деокупованих територіях також є важливими завданнями, які можуть бути успішно вирішені в рамках спільних зусиль НПУ та НГУ. Спільні заходи, спрямовані на допомогу людям, які постраждали від війни, зокрема надання медичної, психологічної та соціальної допомоги, підвищують ефективність роботи обох державних структур.

На завершення, в умовах воєнного стану та з метою відновлення територіальної цілісності України, важливо продовжувати зміцнювати співпрацю між Національною поліцією та Національною гвардією. Зазначене передбачає постійне навчання, обмін досвідом та адаптацію до нових викликів, що виникають на деокупованих територіях. Тільки за умов тісної взаємодії можна забезпечити безпеку, стабільність і порядок у регіонах, які потребують особливої уваги та підтримки.

Література

1. Жбанчик А.В. Актуальні питання взаємодії Національної гвардії України та Національної полі-

ції України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 131-137.

2. Аброськін В.В. Адміністративно-правові засади забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки в умовах антитерористичної операції : монографія. Харків : Фоліо, 2019. 285 с.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

5. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 02.12.2024).

6. Титаренко О.О. Проблемні питання запобігання кримінальним правопорушенням на деокупованих територіях України. *Правова позиція*. № 4 (41). 2023. С. 31-36.

7. Організація і тактика несення служби на блокпостах в умовах антитерористичної операції : метод. рек. / С.В. Албул, О.Т. Ніколаєв, А.О. Шелехов. Одеса : ОДУВС, 2014. 34 с.

8. Коломієць Ю.М., Трояновський В.С. Взаємодія Національної поліції з Національною гвардією України під час виконання службово-бойових завдань в умовах воєнного стану: постановка проблеми. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 283-289.

*Коломієць Ю. М.,
orcid.org/0000-0002-9767-0750
в.о. завідувача кафедри тактико-спеціальної
та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ*